

◇ فصلنامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ

سال سوم، شماره نهم، پاییز ۱۳۹۰

صفحات: ۹۸ - ۸۳

تاریخ وصول: ۱۳۸۹/۶/۲۹ - تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۱۰/۵

رابطه ویژگی های شخصیت با روابط صمیمی همسر در زنان دارای همسر معتاد

فرح نادری*

زهرا افتخار**

صغری آملازاده***

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه بین ویژگی های شخصیت (عصبیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) با روابط صمیمی همسران معتادان مرد مراجعه کننده به مراکز ترک اعتیاد شهر اهواز بود. نمونه ی مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۲۰۰ نفر از همسران معتادان بود که به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده شامل پرسشنامه ی شخصیتی نئو و مقیاس صمیمیت (IS) بودند. تحقیق حاضر از نوع همبستگی بود. داده ها با استفاده از روش های آماری ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون تجزیه و تحلیل شدند. نتایج پژوهش بیانگر وجود رابطه منفی معنی دار بین ویژگی شخصیت عصبیت با روابط صمیمی همسر و رابطه مثبت معنی دار بین ویژگی های شخصیت برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن با روابط صمیمی همسر بود. همچنین تحلیل رگرسیون نشان داد که ویژگی های شخصیت عصبیت، وجدانی بودن، باز بودن و برون گرایی پیش بین های مناسبی برای متغیر ملاک یعنی روابط صمیمی همسر هستند.

کلید واژگان: ویژگی های شخصیت، روابط صمیمی همسر

* دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات خوزستان، استادیار گروه روانشناسی، اهواز، ایران.

** دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اهواز، هیئت علمی گروه روانشناسی، اهواز، ایران.

*** دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اهواز و مدرس تربیت معلم دانشگاه فرهنگیان اهواز، کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، اهواز،

ایران. (نویسنده مسئول - com@yahoo@nmafrah)

پدیده ازدواج قادر است بسیاری از نیازهای فردی و اجتماعی زن و مرد را در قالب ارتباطات جسمانی و جنسی، روانی- اجتماعی و دیگر قراردادهای عرفی و اجتماعی برآورده سازد. ازدواج در مقایسه با دیگر ارتباطات انسانی دامنه‌ای وسیع گسترده دارد و دارای ابعاد زیستی، اقتصادی، عاطفی و نیز روانی- اجتماعی است (نوابی نژاد، ۱۳۸۰). اکثر زوجین در هنگام ازدواج تصویری از همسرشان دارند که با آرمان‌ها و آرزوهای آنها هماهنگ است و همچنین شور و شوق خاصی نسبت به همسرشان دارند، ولی هنگامی که مدتی از تشکیل خانواده و زندگی مشترک زیر یک سقف می‌گذرد متوجه می‌شوند که تمام این تصویرهای آرمانی و عشق و شور و صمیمیت کمرنگ شده است و روابط آنها دچار مشکل شده است و گاهی به مشاجرات و تعارض‌های خانوادگی بدل می‌شود (گلاسر^{۸۴}، ۲۰۰۰، ترجمه برازنده و خوش نیکو، ۱۳۸۴).

صمیمیت یکی از ویژگی‌های رابطه زوجین است. رابطه‌ای که با خود افشایی واقعی و درک شخص دیگر در مشارکتی برابر تعریف می‌شود. صمیمیت میزان نزدیکی و حمایتی است که هر عضو احساس و بیان می‌کند (یانگ و لانگ^{۸۵}، ۱۹۹۸). این عامل خود باعث افزایش سلامت عمومی در زوجین و خانواده می‌گردد. از نظر آدلر نیز (نقل از منصور و مهربانی زاده هنرمند، ۱۳۸۹) فردی دارای سلامت روان است که روابط خانوادگی صمیمی و مطلوب داشته باشد. زوج‌ها به طور زبانی یا غیر زبانی در حالی که به یکدیگر اعتماد دارند و به احساسات همدیگر حساس هستند چیزهایی را در مورد خود بیان می‌کنند (لافولت و گراهام^{۸۶}، ۲۰۰۴). ایجاد و حفظ روابط صمیمانه و ارضای نیازهای عاطفی و روانی در امر ازدواج یک مهارت و هنر است و علاوه بر سلامت روانی و تجارب سالم نیازمند کسب مهارت‌ها و انجام وظایف خاصی است (باگاروزی^{۸۷}، ۲۰۰۱).

بیشتر افراد ازدواج را به عنوان صمیمانه‌ترین رابطه که بزرگسالان تجربه می‌کنند می‌شناسند رابطه‌ای که به عنوان صمیمیت و عاطفه به کار می‌رود. صمیمیت^{۸۸} یعنی دو نفر درون خود را به روی یکدیگر باز کنند. صمیمیت یعنی ورود عاطفی، فکری، اجتماعی، فیزیکی و معنوی به زندگی یکدیگر. نیاز به برقراری و نگهداری روابط نزدیک و ارتباط با

⁸⁴ . Glasser

⁸⁵ . Young & Long

⁸⁶ . Lafollette & Graham

⁸⁷ . Bogarozzi

⁸⁸ . intimacy

دیگران به عنوان یک انگیزه انسانی و مرکزی شناسایی گردیده است (لوینگر و هوستون^۱، ۱۹۹۰). ایجاد صمیمیت یک فرآیند است نه یک رویداد مجزا، صمیمیت چیزی نیست که ما ناگهان «به دست بیاوریم» و آن را تا آخر عمر مثل یک گنج حفظ کنیم. صمیمیت سیال است نه ایستا (چاپمن^۲، ۱۹۹۵، ترجمه موحد، ۱۳۸۴). در واقع صمیمیت را باید محصول یک جریان رشد دانست، فرآیندی که قبل از ازدواج شروع می شود و بعد از آن هم ادامه می یابد و حتی جاودان می گردد (آماتد و براوان^۳، ۲۰۰۰).

هنگامی که افراد برای برآوردن نیاز صمیمیت در رابطه ی زناشویی تلاش می کنند ممکن است وارد یک جریان مداوم شوند که در آن نیازهای هر دو نفر برای صمیمیت باید مورد بحث و گفتگو قرار گیرد. به ناچار زمان هایی وجود دارد که نیاز صمیمیت فردی فوراً توسط دیگران برآورده نمی شود. در چنین زمان هایی، احتمالاً او هم واکنش درونی و هم واکنش بیرونی به برآورده نشدن نیاز صمیمیتش نشان می دهد. این پاسخ ها احتمالاً در سطح وسیع تر بر اینکه آیا این نیازها به طور متوالی برآورده خواهد شد یا نه و شاید بر کارکرد رابطه تأثیری گذارد. تعداد قابل توجهی از تحقیقات مربوط به ازدواج نشان داده است که عکس العمل های لحظه به لحظه زوجین می تواند کل رضایت از رابطه طولانی مدت را پیش بینی کند (گاتمن و کراکف^۴، ۱۹۸۹).

بررسی مختصر نظریه ها و مدل های مطرح شده در حوزه زناشویی روشن کننده این مهم اند که عوامل مختلفی بر پایداری و ناپایداری ازدواج اثر می گذارند. یکی از عوامل بسیار مهم ویژگی های شخصیت همسران است. یکی از مدل هایی که در خصوص تأثیر عوامل شخصیتی مطرح می باشد، مدل پنج عاملی شخصیتی^۵ است. پژوهشگران با استفاده از این مدل نقش ویژگی های شخصیتی را در سازگاری زناشویی بررسی کردند. این مدل، پنج ویژگی شخصیتی^۶، برون گرایی^۷، بازبودن^۸، توافق پذیری^۹ و وجدانی بودن^۱ را بررسی می

^۱. Levinger & Huston

^۲. Chapman

^۳. Amated & Brown

^۴. Gottman & Krokoff

^۵. five-factor model of personality

^۶. neuroticism

^۷. extraversion

^۸. openness

^۹. agreeableness

می‌کند. بسیاری از مطالعات نشان داده‌اند که عوامل شخصیتی می‌توانند سازگاری و ناسازگاری را پیش‌بینی کنند. از این پنج عامل شخصیتی، عصیت، که بیشتر با هیجان‌پذیری منفی از آن یاد می‌شود اثرات قوی تری بر بازده زناشویی نشان می‌دهد تا چهار عامل دیگر (واتسون و کلارک^۲، ۱۹۸۴، به نقل از خجسته مهر، ۱۳۸۴).

از جمله عواملی که بر چگونگی بیان صمیمیت اثر می‌گذارد عبارتند از: سبک‌های فردی شخصیتی، سبک ارتباطی آنها با یکدیگر و مرحله تکامل رابطه آنها (اسپری و کارلسون^۳، ۱۹۹۱). نمچک و السون^۴ (۱۹۹۹) و کارنی و برادبوری^۵ (۱۹۹۵) در پژوهش‌های خود نشان دادند که ویژگی عصیت با سازگاری زناشویی یا وضعیت زناشویی رابطه منفی و ویژگی‌های باز بودن، توافق، برون‌گرایی، وجدانی بودن، با سازگاری زناشویی رابطه‌ی مثبت دارند.

وجود برخی از ویژگی‌های شخصیتی در زن و مرد می‌تواند به روابط نزدیک‌تر و صمیمانه‌تر بینجامد. برای مثال زن و شوهری که برون‌گرا هستند و نیاز به تحریک دارند، از انجام فعالیت‌های اجتماعی مانند رفتن به مسافرت و میهمانی لذت می‌برند. برعکس زن و یا شوهری که یکی از آنان برون‌گرا و دیگری درون‌گراست، یکی تمایل به فعالیت‌های تازه و متنوع دارد و از جمع‌لذت می‌برد، در حالی که دیگری به آرامش و زندگی عادی و بدون تنش علاقمند است. (موسوی، ۱۳۸۶).

در رابطه زوجی هر فردی می‌تواند عمیق‌ترین ارتباطات را در زندگی تجربه کند. این تجربه می‌تواند صمیمی‌ترین و راحت‌ترین یا بالعکس شدیدترین صدمه ممکن و احساس خیانت باشد، همچنین می‌تواند به سرگردانی و توقف رشد شخصی و ابهام در خود آگاهی منجر شود، شکست در این رابطه می‌تواند به جراحی‌ها و صدمه‌هایی منجر شود که سال‌های زیادی برای التیام آن زمان لازم دارد (کارتر و مک‌گولدریک^۶، ۱۹۸۰).

وایت، هندریک و هندریک^۷ (۲۰۰۴) در پژوهشی به عنوان «پنج عامل بزرگ شخصیتی و برقراری رابطه» به بررسی رابطه‌ی شخصیت با صمیمیت و سبک‌های دوست‌داشتن پرداختند که این نتایج به دست آمد:

---

1. conscientiousness

2. Watson & Clark

3. Sperry & Carlson

4. Nemechek & Olson

5. Karney, B. R. & Bradbury

6. Carter & McGoldrich

7. White, Hendrick & Hendrick

- ۱- بین عصیبت و صمیمیت رابطه منفی وجود دارد.
- ۲- برونگرایی با رضایت از رابطه، صمیمیت و سبک های دوست داشتن (شهوانی^۱ و فداکارانه^۲) رابطه ای مثبت دارد.
- ۳- توافق با رضایت از رابطه و صمیمیت و سبک دوست داشتن شهوانی رابطه ای مثبت وجود دارد.
- ۴- وجدانی بودن با رضایت از رابطه و صمیمیت و سبک دوست داشتن شهوانی و فداکارانه رابطه ای مثبت دارد.

مالوف، تورستینسون، شات، بولار و روک^۳ (۲۰۱۰) در یک فرا تحلیل نشان دادند که چهار عامل از پنج عامل شخصیتی شامل پایین بودن عصیبت و بالا بودن توافق پذیری، وجدانی بودن و برونگرایی با میزان رضایت از رابطه در روابط صمیمانه زوجین رابطه معنی داری دارند. وستمن و بیکر^۴ (۲۰۰۸) نیز در پژوهش خود که در افرادی که درگیر یک رابطه صمیمانه بودند انجام شد، نشان دادند که دلزدگی و نارضایتی از رابطه زناشویی در بیشتر روابط صمیمانه و نزدیک اتفاق می افتد.

خصوصیت مشترک اکثر روابط صمیمی وجود نگرش مثبت، علاقه و محبت، توجه و احترام به طرف مقابل، متعهد بودن در مقابل یکدیگر، وجود صداقت و روراستی با یکدیگر، تشریک مساعی و حس همکاری داشتن، توافق داشتن در مسائل مهم، گذشت و بردباری و چشم پوشی از خطاهای قابل اغماض و غیره می باشد که همه این خصوصیات به وسیله ی برقراری درست و کارآمد به دست می آید (قبادی، ۱۳۸۱).

اعتیاد از پدیده های شوم اجتماعی است و نه تنها بر روی زندگی فرد معتاد تأثیر دارد بلکه اطرافیان و بستگان خود را نیز در معرض آسیب قرار می دهد؛ تحقیقات نشان می دهند ناکارآمدی و وجود مشکل در عملکرد خانواده معتادان بسیار زیاد است. یکی از عوارض و پیامدهای فردی و خانوادگی و گاهی اجتماعی اعتیاد، طلاق و از هم پاشیدگی خانواده هاست که تبعات وخیمی برای خود فرد، همسر، فرزندان و جامعه دارد. یکی از عواملی که ممکن است موجب بروز مشکلات بین زن و شوهر شود و حتی ازدواج آنان را با طلاق روبرو سازد اعتیاد به مواد مخدر است (صادقی، ۱۳۸۰).

---

1. Eros

2. Agape

3. Malouff, Thorsteinsson, Schutte, Bhullar & Rooke

4. Westman & Bakker

اعتیاد پدر بر ابعاد مختلف روانی - عاطفی، اقتصادی و اجتماعی افراد خانواده، مخصوصاً مادر خانواده اثرات زیان باری را به وجود می آورد. مادر خانواده که مسئولیت سنگین مادری به عهده وی می باشد، در پاره ای از موارد باید آن دسته از مسئولیت هایی را که به عهده پدر خانواده می باشد نیز متحمل شود، بنابراین مادر به اجبار عهده دار این نقش در خانواده می گردد. این پدیده می تواند موجب نگرانی مادر خانواده در آینده خود، همسر و فرزندان شود. از طرف دیگر برآورده نشدن نیازهای روانی - عاطفی، اقتصادی و اجتماعی مادر در چنین خانواده هایی می تواند سلامت روانی - عاطفی وی را مورد تهدید قرار دهد (وزیری، ۱۳۸۶).

با توجه به اهمیت خانواده و نقش آن در سلامت جامعه و لزوم بررسی روابط اعضای آن به ویژه همسران در یک چارچوب نظری متناسب، و همچنین آسیب های کوتاه مدت و طولانی که اعتیاد بر روابط بین همسران دارد، پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که آیا بین ویژگی های شخصیت (عصیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) با روابط صمیمی همسران معتادان مرد رابطه وجود دارد؟ بنابراین فرضیه های ذیل تدوین شدند:

فرضیه ۱- بین ویژگی شخصیت عصیت با روابط صمیمی همسران معتادان رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه ۲- بین ویژگی شخصیت برون گرایی با روابط صمیمی همسران معتادان رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه ۳- بین ویژگی شخصیت باز بودن با روابط صمیمی همسران معتادان رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه ۴- بین ویژگی شخصیت توافق پذیری با روابط صمیمی همسران معتادان رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه ۵- بین ویژگی شخصیت وجدانی بودن با روابط صمیمی همسران معتادان رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه ۶- بین ویژگی های شخصیت (عصیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) با روابط صمیمی همسران معتادان رابطه ی چندگانه وجود دارد.

روش پژوهش

جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه همسران معتادان مراجعه کننده به مراکز ترک اعتیاد شهر اهواز در ۴ ماه ابتدایی سال ۱۳۸۹ می باشند. نمونه ی پژوهش شامل ۲۰۰ نفر از همسران معتادان می باشد. برای انتخاب این افراد ابتدا مراکز ترک اعتیاد خصوصی و مراکز تحت

نظارت بهزیستی که مردان معتاد به آن مراکز مراجعه می کنند شناسایی شد و در مرحله بعد از میان ۱۰۰۰ مرد معتاد شناسایی شده همسران ۲۰۰ نفر به عنوان آزمودنی و با روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند.

ابزارهای اندازه گیری

پرسشنامه ی شخصیتی نشو^۱. مک کری و کاستا^۲ (۱۹۸۵) برای اولین بار پرسشنامه ای را تحت عنوان NEO با ۱۸۵ سؤال تدوین کردند. پس از آن فرم های ۲۴۰ و ۶۰ سئوالی آن را نیز به منظور اندازه گیری ویژگی های شخصیتی افراد تهیه نمودند. این پرسشنامه در جوامع مختلف مورد استفاده قرار گرفته است و ابزار مناسبی برای اندازه گیری ویژگی های شخصیتی افراد به شمار می رود. در پژوهش حاضر به منظور بررسی ویژگی های شخصیتی همسران معتادان از فرم کوتاه NEO که دارای ۶۰ سؤال است و برای اولین بار توسط کیامهر (۱۳۸۱) به زبان فارسی آماده شده است، استفاده شد. این آزمون پنج ویژگی بزرگ شخصیتی افراد را مورد سنجش قرار می دهد که عبارتند از عصیت^۳ (N)، برونگرایی^۴ (E)، باز بودن^۵ (O)، توافق پذیری^۶ (A) و وجدانی بودن^۷ (C). هریک از ویژگی های مذکور در این آزمون با ۱۲ سؤال مورد اندازه گیری قرار می گیرند. نمره گذاری این پرسشنامه در یک طیف پنج درجه ای از نوع لیکرت و در دامنه ای بین کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) می باشد که نمره گذاری برخی از ماده ها به صورت معکوس انجام می گیرد. مک کری و کاستا (۲۰۰۴) در پژوهشی که بر روی ۲۰۸ نفر از دانشجویان انجام دادند، ضرایب پایایی پنج ویژگی شخصیتی از آزمون نشو فرم کوتاه (۶۰ ماده ای) را با استفاده از روش آلفای کرونباخ در دامنه ای بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۳ گزارش نمودند. خجسته مهر (۱۳۸۴) نیز پایایی این پرسشنامه را در مردان و زنان متقاضی طلاق شهر اهواز با روش آلفای کرونباخ بین ۰/۶۶ تا ۰/۹۰ و با روش تنصیف بین ۰/۵۱ تا ۰/۸۲ و برای مردان و زنان عادی با روش آلفای کرونباخ بین ۰/۶۰ تا ۰/۸۴ و با روش تنصیف بین ۰/۶۴ تا ۰/۸۰ محاسبه کرد. در پژوهش حاضر نیز پایایی

1. NEO Personality Five –Factor Inventory (NEO-FFI)

2. McCrae & Costa

3. neuroticism

4. extraversion

5. openness

6. agreeableness

7. conscientiousness

پرسشنامه ی شخصیتی نئو، فرم کوتاه (FFI-NEO) با روش آلفای کرونباخ و تنصیف در دامنه ای بین ۰/۶۰ تا ۰/۸۶ محاسبه شده است. کیامهر (۱۳۸۱) نیز برای بررسی اعتبار این پرسشنامه، ضریب همبستگی این آزمون را با آزمون نئو فرم بلند (۲۴۰ سئوالی) برای پنج ویژگی شخصیتی در دامنه ای بین $r=0/71$ تا $r=0/91$ گزارش کردند. خجسته مهر (۱۳۸۴) نیز اعتبار این پرسشنامه را با دو روش اعتبار ملاکی همزمان و روش همبستگی های درونی پنج شاخص پرسشنامه را مناسب گزارش کرده است.

مقیاس صمیمیت^۸. این مقیاس ۱۷ سؤال دارد که برای اندازه گیری مهر و صمیمیت توسط واکر و تامپسون^۹ (۱۹۸۳) تدوین شده است. این مقیاس جزئی از یک ابزار بزرگتر است که چندین بعد صمیمیت را در برمی گیرد ولی آن را به صورت مستقل برای سنجش صمیمیت بین همسران می توان به کار برد. نمره گذاری این مقیاس در یک درجه بندی بر اساس روش لیکرت در دامنه ای از ۱ (هرگز) تا ۷ (همیشه) می باشد که نمرات بالاتر نشانه ی صمیمیت بیشتر است. واکر و تامپسون (۱۹۸۳)، به نقل از ثنایی ذاکر، (۱۳۷۹) ضریب پایایی این آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ تا ۰/۹۷ گزارش کرده اند. همچنین برای بررسی اعتبار آزمون از روش اعتبار محتوا و اعتبار صوری استفاده شد. بدین صورت که چند نفر از اساتید رشته ی مشاوره و روان شناسی پرسشنامه ی فوق را بررسی نموده و اظهار نمودند که صمیمیت زوجین را می سنجد (ثنایی ذاکر، ۱۳۷۹). اعتمادی (۱۳۸۴) نیز پایایی این مقیاس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۶ محاسبه کرد. در پژوهش حاضر نیز از روش آلفای کرونباخ و تنصیف به منظور سنجش پایایی این مقیاس استفاده شد که به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۹۰ محاسبه شده است. برای بررسی اعتبار این مقیاس در پژوهش حاضر از پرسشنامه مثلث عشق اشترنبرگ^{۱۰} (۱۹۸۶)، ترجمه گنجی، (۱۳۸۴) استفاده شد که ضریب همبستگی بین این دو پرسشنامه ۰/۸۱ به دست آمد که در سطح $p=0/001$ معنی دار می باشد.

یافته های پژوهش

در این بخش یافته های توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد، حداقل و حداکثر نمره های آزمودنی ها در متغیرهای پژوهش ذکر شده است. جدول ۱ میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره های آزمودنی ها در متغیرهای ویژگی های شخصیتی و روابط صمیمی همسر را نشان می دهد.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره های آزمودنی ها در متغیرهای ویژگی های شخصیت و روابط صمیمی همسر

	متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
8. Intir	عصبیت	۳۶/۷۵	۶/۵۲	۱۹	۵۴
9. Wal	برون گرایی	۳۸/۰۷	۵/۶۲	۱۵	۵۳
10. Ste:	باز بودن	۳۷/۵۵	۴/۳۶	۲۰	۴۸
	توافق پذیری	۴۰/۳۲	۶/۲۴	۲۹	۵۶
	وجدانی بودن	۴۲/۶۷	۷/۲۵	۲۴	۵۹
	روابط صمیمی همسر	۴/۷۲	۱/۴۵	۱/۵۳	۷

همان طور که در جدول ۱ مشاهده می شود، میانگین و انحراف معیار نمونه در ویژگی شخصیتی عصبیت به ترتیب ۳۶/۷۵ و ۶/۵۲، در ویژگی شخصیتی برون گرایی به ترتیب ۳۸/۰۷ و ۵/۶۲، در ویژگی شخصیتی باز بودن به ترتیب ۳۷/۵۵ و ۴/۶۲، در ویژگی شخصیتی توافق پذیری به ترتیب ۴۰/۳۲ و ۶/۲۴، در ویژگی شخصیتی وجدانی بودن به ترتیب ۴۲/۶۷ و ۷/۲۵ و در متغیر روابط صمیمی همسر به ترتیب ۴/۷۲ و ۱/۴۵ می باشد.

جدول ۲. ضرایب همبستگی ساده ویژگی های شخصیت با روابط صمیمی همسر

متغیر ملاک (روابط صمیمی همسر)			متغیر پیش بین
سطح معنی داری	تعداد	ضریب همبستگی	
۰/۰۰۱	۲۰۰	-۰/۴۶	عصبیت
۰/۰۰۱	۲۰۰	۰/۴۳	برون گرایی
۰/۰۰۷	۲۰۰	۰/۱۹	باز بودن
۰/۰۰۱	۲۰۰	۰/۲۸	توافق پذیری
۰/۰۰۱	۲۰۰	۰/۴۴	وجدانی بودن

همان طور که در جدول ۲ مشاهده می شود، بین ویژگی شخصیت عصبیت با روابط صمیمی همسر رابطه ی منفی داری وجود دارد ($r = -0/46$ و $p = 0/001$). بنابراین فرضیه ی ۱ تأیید شد. همچنین بین ویژگی شخصیت برون گرایی با روابط صمیمی همسر رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد ($r = 0/43$ و $p = 0/001$). بنابراین فرضیه ی ۲ تأیید شد. همچنین بین ویژگی شخصیت باز بودن با روابط صمیمی همسر رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد ($r = 0/19$ و $p = 0/007$). بنابراین فرضیه ی ۳ تأیید شد. همچنین بین ویژگی شخصیت توافق پذیری با روابط صمیمی همسر رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد ($r = 0/28$ و $p = 0/001$). بنابراین فرضیه ی ۴ تأیید شد. بین ویژگی شخصیتی وجدانی بودن با روابط صمیمی همسر نیز رابطه ی مثبت معنی داری وجود دارد ($r = 0/44$ و $p = 0/001$). بنابراین فرضیه ی ۵ تأیید شد.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه مربوط به ویژگی های شخصیت (عصبیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) با روابط صمیمی همسران معتادان با روش ورود مکرر (Enter)

مقدار ثابت (a)	ضرایب رگرسیون (B) و (β)					نسبت F احتمال p	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MR	شاخص آماری	پیش بین
	۵	۴	۳	۲	۱					
۸/۵۰	-	-	-	-	B = -۰/۱۰۳ β = -۰/۴۶۲ t = -۷/۳۳ p = ۰/۰۰۱	F = ۵۳/۸۰ p < ۰/۰۰۱	۰/۲۱۴	۰/۴۶۲	متغیرهای بیش بین	۱- عصبیت
۴/۸۴	-	-	-	B = ۰/۰۶۷ β = ۰/۲۶۱ t = ۳/۶۶ p = ۰/۰۰۱	B = -۰/۰۷۳ β = -۰/۳۲۸ t = -۴/۶۱ p = ۰/۰۰۱	F = ۳۵/۲۹ p < ۰/۰۰۱	۰/۲۶۴	۰/۵۱۴	۲- برون گرایی	
۵/۶۵	-	-	B = ۰/۰۲۱ β = ۰/۰۶۵ t = ۰/۹۳ p = ۰/۳۵۲	B = ۰/۰۷۱ β = ۰/۲۷۷ t = ۳/۷۷ p = ۰/۰۰۱	B = -۰/۰۷۷ β = -۰/۳۴۷ t = -۴/۶۸ p = ۰/۰۰۱	F = ۲۳/۸۰ p < ۰/۰۰۱	۰/۲۶۷	۰/۵۱۷	۳- باز بودن	
۵/۵۵	-	B = ۰/۰۰۷ β = ۰/۰۲۹ t = ۰/۲۹۸ p = ۰/۷۶۶	B = ۰/۰۲۷ β = ۰/۰۸۲ t = ۰/۹۰ p = ۰/۳۶	B = ۰/۰۷۱ β = ۰/۲۷۵ t = ۳/۷۲ p = ۰/۰۰۱	B = -۰/۰۷۶ β = -۰/۳۳۹ t = -۴/۳۰ p = ۰/۰۰۱	F = ۱۷/۷۹ p < ۰/۰۰۱	۰/۲۶۷	۰/۵۱۷	۴- توافق پذیری	
۵/۰۷	B = ۰/۰۶۵ β = ۰/۳۲۷ t = ۳/۶۶ p = ۰/۰۰۱	B = ۰/۰۰۷ β = ۰/۰۳۱ t = ۰/۳۲۱ p = ۰/۷۴۸	B = ۰/۰۶۵ β = ۰/۱۹۶ t = ۲/۱۰ p = ۰/۰۳	B = ۰/۰۵۱ β = ۰/۱۹۷ t = ۲/۶۶ p = ۰/۰۰۹	B = -۰/۰۶۴ β = -۰/۲۸۶ t = -۳/۶۷ p = ۰/۰۰۱	F = ۱۷/۸۳ p < ۰/۰۰۱	۰/۳۱۵	۰/۵۶۱	۵- وجدانی بودن	

همان طور که در جدول ۳ مشاهده می شود، بر اساس نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه و با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی ویژگی های شخصیت (عصبیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) با روابط صمیمی همسران معتادان برابر $MR = ۰/۵۶۱$ و ضریب تعیین برابر $RS = ۰/۳۱۵$ می باشد که در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنی دار است. بنابراین فرضیه ۶ تحقیق، تأیید می شود. با توجه به ضریب تعیین به دست آمده، مشخص شده است که حدود ۳۲ درصد واریانس متغیر روابط صمیمی همسر توسط متغیرهای پیش بین ویژگی های شخصیت (عصبیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) تبیین شده است.

جدول ۴. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه مربوط به ویژگی های شخصیت (عصیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) با روابط صمیمی همسران معتادان با روش مرحله ای (Stepwise)

مقدار ثابت (a)	ضرایب رگرسیون (β) و (B)				نسبت F احتمال p	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MR	شاخص آماری	متغیرهای پیش بین
	۴	۳	۲	۱					
۸/۵۰	-	-	-	B = -۰/۱۰۳ β = -۰/۴۶۲ t = -۷/۳۳ p = ۰/۰۰۱	F = ۵۳/۸۰ p < ۰/۰۰۱	۰/۲۱۴	۰/۴۶۲	۱- عصیت	
۵/۰۲	-	-	B = ۰/۰۵۴ β = ۰/۲۷۰ t = ۳/۷۴ p = ۰/۰۰۱	B = -۰/۰۷۱ β = -۰/۳۱۹ t = -۴/۴۲ p = ۰/۰۰۱	F = ۵۵/۸۱ p < ۰/۰۰۱	۰/۲۶۶	۰/۵۱۶	۲- وجدانی بودن	
۶/۷۲	-	B = ۰/۰۶۸ β = ۰/۲۰۴ t = ۲/۵۷ p = ۰/۰۱۱	B = ۰/۰۷۸ β = ۰/۳۹۰ t = ۴/۵۹ p = ۰/۰۰۱	B = -۰/۰۷۶ β = -۰/۳۴۰ t = -۴/۷۵ p = ۰/۰۰۱	F = ۴۰/۵۷ p < ۰/۰۰۱	۰/۲۹۰	۰/۵۳۹	۳- باز بودن	
۴/۹۷	B = ۰/۰۵۱ β = ۰/۱۹۶ t = ۲/۶۳ p = ۰/۰۰۹	B = ۰/۰۷۱ β = ۰/۲۱۲ t = ۲/۷۱ p = ۰/۰۰۷	B = ۰/۰۶۵ β = ۰/۳۲۲ t = ۴/۶۷ p = ۰/۰۰۱	B = -۰/۰۶۲ β = -۰/۲۷۹ t = -۳/۷۵ p = ۰/۰۰۱	F = ۳۳/۰۰۱ p < ۰/۰۰۱	۰/۳۱۴	۰/۵۶۱	۴- برون گرایی	

همان طوری که در جدول ۴ نشان داده شده است، طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش مرحله ای، از میان متغیرهای ویژگی های شخصیت (عصیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) به عنوان متغیرهای پیش بین روابط صمیمی همسر، به ترتیب ویژگی های شخصیت عصیت، وجدانی بودن، باز بودن و برون گرایی پیش بینی کننده برای روابط صمیمی همسر هستند و ویژگی شخصیت توافق پذیری نقشی در پیش بینی آن ایفا نمی کند. ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی متغیرهای پیش بین برابر با $0/561 = MR$ و $0/314 = RS$ می باشد که در سطح $P > 0/001$ معنی دار است.

بحث و نتیجه گیری

همانطور که در جدول ۲ مشاهده شد بین ویژگی شخصیت عصیت با روابط صمیمی همسران معتادان مرد رابطه منفی معنی داری وجود دارد ($r = -0/46$ و $p = 0/001$) بنابراین فرضیه ۱ تأیید می شود. به عبارت دیگر بالا بودن ویژگی عصیت در همسران معتادان مرد با کاهش روابط صمیمی همسر آنان همراه است. این یافته با نتایج پژوهش های نمچک و السون (۱۹۹۹)؛ کارنی و برادبوری (۱۹۹۵) و ملازاده (۱۳۸۱) مطابقت دارد. در مدل پنج عاملی شخصیت، منظور از عصیت بعدی است که اساس آن را تجربه هیجانات نامطلوب و مزمن تشکیل می دهد. افرادی که نمره ی بالا در عصیت به دست می آورند مستعد افکار غیرمنطقی، توانایی کمتر برای کنترل تکانه های خود و تطابق ضعیف تر با فشارروانی هستند

که شاید به علت تداخل هیجان‌ات مزاحم در انطباق فرد با فشار روانی است (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). بالا بودن ویژگی عصیبت می‌تواند بر کاهش روابط صمیمی همسران معتادان مرد مؤثر باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت، همسرانی که دچار بی‌ثباتی عاطفی، ناسازگاری یا روان‌نژندی هستند، روابط صمیمی کمتری با همسر خود دارند. داشتن احساسات منفی مانند ترس، غم، برانگیختگی، خشم، احساس گناه، احساس کلافگی دائمی و فراگیر مبنای پریشانی و بی‌ثباتی زنانی می‌شود که در کنار افراد معتاد زندگی می‌کنند. این بی‌ثباتی و خستگی روانی همیشگی در برخورد این زنان با شوهر و فرزندانشان نمود پیدا می‌کند. شوهران این افراد، به علت اینکه با مصرف روزانه و دائمی مواد بار سنگینی بر دوش همسر خود دارند، بهترین نقطه برای تخلیه هیجان‌ات منفی زنان می‌شوند و در نتیجه این زنان از انجام وظایف خود به عنوان مادر یا همسر باز می‌مانند و این خود موجب تعارضات زناشویی بیشتر آنان می‌شود. از آنجا که خانواده باید یک محیط آرامبخش برای همسران باشد و خود زنان نیز در معرض انواع آسیب‌ها و فشارها قرار دارند و از آنجا که هیجان‌های مخرب در سازگاری فرد و محیط تاثیر دارند، همسرانی که در این ویژگی شخصیتی نمره‌ی بالا کسب می‌کنند، قدرت کمتری در کنترل تکانه‌ها دارند و درجه‌های انطباق ضعیف‌تری با شرایط شوهر معتاد خود و زندگی مشترک با وی نشان می‌دهند. برعکس همسرانی که نمره‌های پایینی در این ویژگی شخصیتی کسب می‌کنند، از نظر عاطفی افراد با ثباتی به شمار می‌روند. این افراد معمولاً در برخورد با شوهر خود آرام، دارای خلق‌یکنواخت و راحت بوده، در برخورد با شرایط شوهر خود رفتار پرخاشگرانه ندارند، داد و فریاد راه نمی‌اندازند، همواره و به آسانی می‌توانند بدون آشفتگی و مشکل رفتاری با موقعیت‌های سخت زندگی مشترک و فشار روانی ناشی از آن رو به رو شوند و از عهده انجام وظایف خود بر می‌آیند و این موضوع باعث افزایش روابط صمیمی همسر نزد آنان می‌شود.

همانطور که در جدول ۲ مشاهده شد بین ویژگی شخصیت برونگرایی با روابط صمیمی همسران معتادان مرد رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r=0/43$ و $p=0/001$) بنابراین فرضیه‌ی ۲ تأیید می‌شود. به عبارت دیگر بالا بودن ویژگی برونگرایی در همسران معتادان مرد با افزایش روابط صمیمی همسر آنان همراه است. این یافته با نتایج پژوهش‌های وایت، هندریک و هندریک^{۱۱} (۲۰۰۴)؛ نمچک و السون (۱۹۹۹)؛ کارنی و برادبوری (۱۹۹۵) و ملازاده (۱۳۸۱) مطابقت دارد. شاخص برون‌گرایی در برگیرنده ویژگی‌هایی از قبیل اجتماعی بودن، قاطع بودن، فعال بودن، و دوست‌دار دیگران بودن است. برون‌گراها، اجتماعی، مردم‌دوست، قاطع، فعال و پرحرف هستند. هیجان و تحریک را دوست دارند و ذاتاً بشاش

^{۱۱}. White, Hendriak & Hendriak

هستند. آنان امیدوار، پرانرژی و خوش بین هستند. درونگراها بیشتر مستقل اند تا پیرو، کارها را با سرعت مورد پسند خود انجام می دهند، نه آن که کند باشند. بیشتر خوددار هستند تا سرد و خشک، تنهایی را ترجیح می دهند، اما بدبین و ناشاد نیستند. درونگرایی را باید فقدان برونگرایی دانست نه نقطه مقابل آن (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). بالا بودن ویژگی برونگرایی می تواند بر افزایش روابط صمیمی همسران معتادان مؤثر باشد در تبیین این یافته می توان گفت، همسران که نوع دوست، کنجکاو و به دنبال تجربه ی موقعیت های مختلف هستند، هنگام برخورد با رفتارهای آزار دهنده ی شوهر خود توجه بیشتری به وی دارند، سعی در برقراری ارتباط مثبت با وی دارند، به پرسش های او پاسخ می دهند، به شوهر خود به عنوان یک بیمار نگاه می کنند، نیازهای درمانی و خدماتی او را مورد توجه قرار می دهند و در مجموع فعال و پرتحرک هستند. چنین همسرانی هیجان و تحرک زیاد را دوست دارند و برآند که به موفقیت در آینده خود امیدوار باشند، کمتر دچار خستگی در کارهای روزمره زندگی و بچه داری می شوند و سعی در گوشه گیری یا فرار از مسئولیت را ندارند و چون اساساً به اجتماع و دیگران علاقه مند هستند، دیگران نیز در ارزیابی خود از آنها اظهار رضایت بیشتری می کنند. برعکس، همسران درونگرا محافظه کارترند، معمولاً خجالتی و در جایی که ترجیح بدهند، تنها هستند و به علت وضعیت خاصی که شوهرشان دارد سعی در کناره گیری و ارتباط کمتر با فامیل و آشنایان دارند. نیازها و ابراز هیجانات شوهرشان کمتر آن ها را برانگیخته می کند و تا زمانی که مشکل خیلی مهمی پیش نیاید واکنش لازم و مناسب نشان نمی دهند و حتی ممکن است در برخی موقعیت ها خود را کنار بکشند. در نتیجه به خوبی پاسخگوی نیازهای شوهر خود نمی باشند و در مواقع مصرف شوهر ناراحتی بیشتری را تجربه کنند و وظایف مراقبتی از فرزندان و ارتباط با شوهر خود را به نحو صحیح انجام ندهند و این نارضایتی شوهر را نیز در پی داشته باشد. وایت و همکاران (۲۰۰۴) نیز در پژوهش خود نشان دادند که بین ویژگی های شخصیتی با صمیمیت و سبک های دوست داشتن (شهوانی و فداکارانه) رابطه معنی داری وجود دارد.

همانطور که در بخش یافته ها مشاهده شد بین ویژگی شخصیت باز بودن با روابط صمیمی همسران معتادان مرد رابطه مثبت معنی داری وجود دارد ($r=0/19$ و $p=0/001$) بنابراین فرضیه ۳ تأیید می شود. به عبارت دیگر بالا بودن ویژگی باز بودن در همسران معتادان مرد با افزایش روابط صمیمی همسر آنان همراه است. این یافته با نتایج پژوهش های نمچک و السون (۱۹۹۹)؛ کارنی و برادبوری (۱۹۹۵) و ملازاده (۱۳۸۱) مطابقت دارد. افراد با ویژگی باز بودن، به خاطر خود تجربه، به تجارب علاقه مند هستند، مشتاق تنوع هستند، ابهام را تحمل می کنند و زندگی غنی تر و پیچیده تر و نامتعارف تری دارند. بر خلاف آنها، افرادی که نسبت به تجربه باز نیستند، در تخیل ضعیف به نظر می رسند، به هنر و زیبایی حساس نیستند، دارای عواطف

محدودی هستند و از لحاظ رفتاری خشک و متعصب می باشند (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). بالا بودن ویژگی باز بودن می تواند بر افزایش روابط صمیمی همسران معتادان مؤثر باشد. در تبیین این یافته می توان گفت، همسرانی که نمره های بالایی در این ویژگی شخصیتی کسب می کنند، طالب لذت بردن از موضوعات جدید و ارزش های غیر سنتی هستند، در انجام مراقبت از شوهر خود به عنوان یک بیمار و کمک به فرایند درمان وی جهت ترک اعتیاد، اندیشه های نو و خلاقیت بیشتری دارند، نسبت به محیط اطراف و خواسته های شوهر و شرایط آزاردهنده وی کنجکاو هستند، به دنبال زیر سؤال بردن محدودیت ها و کاستی های موجود در جامعه و همچنین یافتن نقاط قوت و ضعف شخصیت همسر خود که در گرایش او به اعتیاد نقش داشته اند هستند، احساسات مثبت و منفی فراوانی را در موقعیت های مختلف و هنگام برخورد با شوهر تجربه می کنند و به طور کلی از تجربه کردن هر موقعیتی، حتی اگر ناخوشایند باشد، پرهیز نمی کنند. این همسران از موضوعات و پیشامدهای اتفاقی در محیط خانه و مراکز ترک اعتیاد استقبال کرده و هنگام برخورد با شوهر خود -مثلاً زمانی که به مراکز ترک اعتیاد مراجعه می کند و یا زمانی که فرد خود داوطلب ترک مواد می شود- او را تشویق و متمایل به کسب تجربه جدید می نماید. فرد معتاد نیز از مشاهده و دلگرمی چنین همسری، امیدوارتر و با روحیه ای بهتر در فکر گذراندن دوره ی بیماری و ترک خود خواهد بود.

همانطور که در جدول ۲ مشاهده شد بین ویژگی شخصیت توافق پذیری با روابط صمیمی همسران معتادان مرد رابطه مثبت معنی داری وجود دارد ($r=0/28$ و $p=0/001$) بنابراین فرضیه ی ۴ تأیید می شود. به عبارت دیگر بالا بودن ویژگی توافق پذیری در همسران معتادان مرد با افزایش روابط صمیمی همسر آنان همراه است. این یافته با نتایج پژوهش های وایت و همکاران (۲۰۰۴)؛ نمچک و السون (۱۹۹۹)؛ کارنی و برادبوری (۱۹۹۵) و ملازاده (۱۳۸۱) مطابقت دارد. شاخص توافق پذیری بر گرایش های بین فردی افراد تأکید دارد. مطابق تعریف، فرد موافق به فردی گفته می شود که نوع دوست است، با دیگران احساس همدردی می کند و مشتاق کمک به آنها است (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). بالا بودن ویژگی توافق پذیری می تواند بر افزایش روابط صمیمی همسران معتادان مؤثر باشد. در تبیین این یافته می توان گفت، همسرانی که نمره های بالایی در این ویژگی شخصیتی کسب می کنند اساساً نوع دوست، دلسوز و مشتاق کمک به دیگران است، با دیگران احساس همدردی می کنند و اعتقاد دارد که دیگران نیز در موقعیت هایی که برای او مشکل ایجاد می شود نیز با او رفتاری مناسب دارند. چنین زنانی خودمحور و مغرور نیستند و بیشتر تمایل به کمک به شوهر خود دارند. در زمانی که اعتیاد به یک معضل جدی و برهم زننده آرامش خانواده تبدیل می شود با کمک گرفتن از خانواده خود، خانواده فرد معتاد و یا نهادهای یاری رسان مانند بهزیستی، سعی

می کند تا جلوی آسیب های بیشتر اعتیاد را بگیرد و از فروپاشی کامل خانواده و طلاق جلوگیری کند. اگر شروع اعتیاد شوهر قبل از ازدواج آنها باشد ناراحتی کمتری وجود دارد و چنین زنانی با شوهر خود همدلی و همدردی بیشتری می کند و حاضر به هر نوع کمکی به شوهر بیمار خود می شوند. این زنان جنبه های مثبت اخلاقی و سلامت روانی بیشتری دارند، در میان فرزندان و خانواده های پدری به عنوان فردی دوست داشتنی و قابل احترام تلقی می شوند و در نتیجه با وجود مشکل بزرگی مثل اعتیاد، مشکلات زناشویی کمتری را تجربه خواهند کرد.

همانطور که در جدول ۲ مشاهده شد بین ویژگی شخصیت وجدانی بودن با روابط صمیمی همسران معتادان مرد رابطه مثبت معنی داری وجود دارد ($r=0/44$ و $p=0/001$) بنابراین فرضیه ۵ تأیید می شود. به عبارت دیگر بالا بودن ویژگی وجدانی بودن در همسران معتادان مرد با افزایش روابط صمیمی همسر آنان همراه است. این یافته با نتایج پژوهش های وایت و همکاران (۲۰۰۴)؛ نمچک و السون (۱۹۹۹)؛ کارنی و برادبوری (۱۹۹۵) و ملازاده (۱۳۸۱) مطابقت دارد. شاخص وجدانی بودن، احساس وظیفه، نیاز به پیشرفت و سازماندهی را در بر می گیرد. افراد وظیفه شناس هدفمند، با اراده و پراورزی و مصمم هستند. وجدانی بودن بالا از جنبه مثبت با پیشرفت تحصیلی و شغلی همراه است و از جنبه منفی با سخت گیری آزارنده، آراستگی و سواسی یا اعتیاد به کار رابطه دارد (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). بالا بودن ویژگی وجدانی بودن می تواند بر افزایش روابط صمیمی همسران معتادان مؤثر باشد. در تبیین این یافته می توان گفت، همسرانی که در این شاخص نمره بالاتری کسب می کنند، دارای هدف و خواست های قوی و از پیش تعیین شده هستند، دقیق، وسواسی، وقت شناس و قابل اعتماد هستند، برای حفظ خانواده و کمک به شوهر خود احساس وظیفه می کنند، در جریان مراقبت از شوهر پراورزی هستند و نیازهای دارویی و مراقبتی وی را که از سوی پزشک و مراکز ترک اعتیاد تجویز شده، با میزان صحیح و در زمان تعیین شده انجام می دهند. آنها با وجود اعتیاد شوهر، همچنان با احساس مسئولیت بالا و توان زیاد در جهت انجام وظایف خود به عنوان مادر و همسر هستند و حتی ممکن است عنوان منبع درآمد خانواده نیز نقش ایفا کنند. آنها کمک به گذران زندگی و مراقبت از فرزند را وظیفه خود می دانند و وجدان آن ها همیشه برای کمک به دیگران و انجام وظیفه همراه آنها است. آشکار است که همسران منظم، وقت شناس و با وجدان؛ مشکلات زناشویی کمتری دارند.

همانطور که در جدول ۳ و ۴ مشاهده شد بر اساس نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه و با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی ویژگی های شخصیتی با روابط صمیمی همسران معتادان مرد برابر $MR=0/561$ و ضریب تعیین برابر $RS=0/315$ می باشد که در سطح $p<0/001$ معنی دار است. با توجه به ضریب تعیین به دست آمده، مشخص

شده است که حدود ۴۰ درصد واریانس متغیر روابط صمیمی همسر توسط متغیرهای پیش بین ویژگی های شخصیت (عصیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) تبیین شده است، بنابراین فرضیه ۶ تأیید می شود. همچنین طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش مرحله ای، از میان متغیرهای ویژگی های شخصیت (عصیت، برون گرایی، باز بودن، توافق و وجدانی بودن) به عنوان متغیرهای پیش بین روابط صمیمی همسر، به ترتیب ویژگی های شخصیت عصیت، وجدانی بودن، باز بودن و برونگرایی پیش بینی کننده برای روابط صمیمی همسر هستند و ویژگی شخصیت توافق پذیری نقشی در پیش بینی روابط صمیمی همسر ایفا نمی کنند. ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی متغیرهای پیش بین برابر با $MR = 0/561$ و $RS = 0/314$ می باشد که در سطح $P < 0/001$ معنی دار است. بنابراین فرضیه ۷ تحقیق، تأیید می شود. در تبیین این فرضیه می توان گفت، که از میان ویژگی های شخصیت پنج گانه، ویژگی شخصیت عصیت بالاترین رابطه را با روابط صمیمی همسر همسران دارد و به تنهایی حدود ۲۱٪ واریانس روابط صمیمی همسر را به خود اختصاص می دهد.

نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر مربوط به همسران معتادان مراجعه کننده به مراکز ترک اعتیاد شهر اهواز می باشد. لذا تعمیم نتایج آن به همسران افراد غیر معتاد و یا با مشکلات دیگر باید با احتیاط صورت گیرد. محدودیت دیگر پژوهش حاضر نیز این است که با وجود محرمانه بودن اطلاعات جمع آوری شده، معمولاً افراد نگران ارزیابی خود بودند. به ویژه اینکه پرسشنامه ها در مورد روابط زناشویی آنها می باشد. پیشنهاد می شود در پژوهش های بعدی از ابزارهای اندازه گیری دیگری مانند مصاحبه نیز استفاده شود. همچنین با توجه به نقش بسیار مهم ویژگی های شخصیت در پیش بینی روابط صمیمی همسر، پیشنهاد می شود که در پژوهش های آتی به بررسی و مقایسه ی میزان روابط صمیمی همسر در بین همسران افراد معتاد و غیر معتاد پرداخته شود.

منابع

- اشترنبرگ، رابرت جی (۱۹۸۶). مقیاس عشق مثلثی اشترنبرگ. ترجمه حمزه گنجی (۱۳۸۴). تهران: مرکز نشر روانسنجی.
- اعتمادی، عذرا (۱۳۸۴). بررسی و مقایسه اثربخشی رویکرد روانی - آموزشی مبتنی بر شناختی - رفتاری و ارتباط درمانی و صمیمیت زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر اصفهان. پایان نامه دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
- ثنایی ذاکر، باقر (۱۳۷۹). مقیاس های سنجش خانواده و ازدواج. تهران، انتشارات بعثت.

چاپمن، گری (۱۹۹۵). پنج نشانه خانواده سرشار از عشق. ترجمه سیمین موحد (۱۳۸۴). تهران: نشر ویدا.

خجسته مهر، رضا (۱۳۸۴). بررسی ویژگی های شخصیتی، مهارت های اجتماعی، سبک های دلبستگی و متغیرهای جمعیت شناختی به عنوان پیش بین های موفقیت و شکست در زوج های متقاضی طلاق و عادی در اهواز. پایان نامه دکترای روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز.

صادقی، نگار (۱۳۸۰). بررسی و مقایسه تمرینات شناختی و تفکرات ناکارآمد در مردان معتاد به مواد مخدر و افراد بهنجار، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تربیت معلم.

قبادی، برومند (۱۳۸۱). صمیمیت در زوجین. تهران: نشر فن آوران. کیامهر، جواد (۱۳۸۱). هنجاریابی فرم کوتاه پرسشنامه پنج عاملی نثو و بررسی ساختار عاطفی آن در بین دانشجویان علوم انسانی دانشگاه های تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد سنجش و اندازه گیری، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

گلاسر، ویلیام (۲۰۰۰). ازدواج بدون شکست. ترجمه هدی برازنده و سمیه خوش نیکو، (۱۳۸۴). مشهد: انتشارات محقق.

ملازاده، جواد (۱۳۸۱). رابطه سازگاری زناشویی با عوامل شخصیت و سبک های مقابله ای در فرزندان شاهد. پایان نامه دکتری، دانشگاه تربیت مدرس تهران.

منصوری، زهره، مهرابی زاده هنرمند، مهناز (۱۳۸۹) رابطه اختلال در سلامت روانی و خشونتی شغلی با رضایت زناشویی در نان شاغل، فصلنامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ، سال اول، شماره سوم، ص ۹۱-۱۰۲.

موسوی، اشرف السادات (۱۳۸۶). مشاوره قبل از ازدواج. چاپ اول، تهران: نشر مهر کاویان. نوابی نژاد، شکوه. (۱۳۸۰) مشاوره و ازدواج و خانواده درمانی، تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.

وزیری، سعید (۱۳۸۶). بررسی رابطه سلامت روانی با رضایت زناشویی با کنترل طول مدت ازدواج در مردان معتاد مراجعه کننده به کلینیک ترک اعتیاد امام رضا (ع) شهرستان آغاچاری. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات اهواز.

Amated, E. S & Brown, M. N. (2000). Love and intimate relationship. London. Brunner Mazzel press.

Bogarozzi, D. A. (2001). Enhancing intimacy in marriage. Banner Rouledye. Tylor & Forancis.

Carter, E. & Mc Goldrick, M. (1980). The Family life Cycle: A framework for family therapy. New York: Gardner.

- Costa, P. T., & McCrae, R. P. (1992). Normal Personality assessment in clinical practice: The NEO personality inventory, psychological assessment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 7*, 5-13.
- Gottman, J.M. & Krokoff, L. J. (1989). Marital in traction and satisfaction: A Longitudinal view. *Journal of consulting and Clinical Psychology, 57*, 47-52.
- Karney, B. R. & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality stability: a review of theory, method, and research. *Psychological Bulletin, 118*, 3-34.
- Kirby, J. S. Baucom, D. H. & Peterman, M. A. (2005). An investigation of unmet intimacy needs in marital relationships. *Journal of Marital and Family therapy, 31*, 313-325.
- Levinger, G., & Huston, T. L. (1990). The social psychology of marriage. In T. Bradbury & F. Fincham (Eds.). *The psychology of marriage* (pp. 19-58). New York: Guilford Press.
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Schutte, N. S., Bhullar, N., & Rooke, S. E. (2010). The Five-Factor Model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality, 44*, (1), 124-127
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1985). Updating Norman, s "adequate taxonomy": Intelligence and personality dimensions in natural language and questionnaires. *Journal of personality and Social psychology, 49*, 710-721.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2004). "A contemplated revision of the NEO Five-Factor Inventory". *Personality and Individual Differences, 36* (3): 587-596.
- Nemechek, S., & Olson, K. R. (1999). Five-factor personality similarity and marital adjustment. *Social Behavior and Personality, 27* (3), 309-318.
- Sperry, L., & Carlson, Y. (1991). The work centered couple. *The family psychologist, 7* (4), 19-21.
- Walker, A. J. & Thompson, L. (1983). Intimacy and intergenerational aid and contact among mothers and daughters. *Journal of Marriage and the Family, 45*, 841-849.
- Westman, M., & Bakker, A.B. (2008). Crossover of burnout among health care professionals. In J.R.B. Halbesleben (Ed.), *Handbook of stress and burnout in health care*. New York, NY: Nova Science.
- White, J. K., Hendriak, S. S., & Hendriak, C. (2004). Big five personality variables and relationship constructs. *Journal of personality of and individual differences, 37*, 1519-1530.
- Young, M. E. & Long. L. L. (1998). *Counseling and therapy for couples*. Brooks/Cole, Publishing Company, USA.